

רשומות

ספר החוקים

12 בדצמבר 2019

2789

י"ד בכסלו התש"ף

עמוד

6	חוק הבחירות לכנסת העשרים ושלוש (הוראות מיוחדות), התש"ף-2019
	תיקונים עקיפים:
72	מס' חוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ"ט-1969 – מס'
26	מס' חוק המפלגות, התשנ"ב-1992 – מס'
34	מס' חוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959 – מס'
73	מס' חוק הבחירות לכנסת – מס'
6	מס' חוק מיסוי תשלומים בתקופת בחירות, התשנ"ו-1996 – מס'
39	מס' חוק מימון מפלגות, התשל"ג-1973 – מס'
35	מס' חוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959 – מס'
40	מס' חוק מימון מפלגות, התשל"ג-1973 – מס'
4	מס' חוק התכנון והבנייה (תיקון מס' 101), התשע"ד-2014 – מס'
26	מס' חוק העבירות המינהליות, התשמ"ו-1985 – מס'

חוק הבחירות לכנסת העשרים ושלוש (הוראות מיוחדות), התש"ף-2019*

פרק א': הוראות מיוחדות לענין הבחירות לכנסת העשרים ושלוש

סימן א': מטרה ותחולה

1. מטרה מטרתו של פרק זה לקבוע הוראות מיוחדות הדרושות לשם היערכות לקיום הבחירות לכנסת העשרים ושלוש, בשל המועד שנקבע לבחירות וסמיכות הזמנים הרבה בין מערכת הבחירות האמורה למערכות הבחירות לכנסת העשרים ואחת ולכנסת העשרים ושתיים.
2. תחולה הוראות פרק זה יחולו לענין הבחירות לכנסת העשרים ושלוש.

סימן ב': קיצור תקופת הבחירות

3. תיקון חוק הבחירות לכנסת – מס' 72 – הוראת שעה חוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ"ט-1969¹ (להלן – חוק הבחירות לכנסת), ייקרא כך שבמקום האמור בסעיף 142 יבוא:
- "כל מקום שחוק זה קובע שפעולה מסוימת תיעשה מספר מסוים של ימים לפני יום הבחירות, רשאי יושב ראש הוועדה המרכזית להאריך את המועד לביצוע אותה פעולה עד לעשרה ימים נוספים; החלטת היושב ראש תפורסם באתר האינטרנט של הוועדה המרכזית וכן בעיתונות, כפי שיחליט יושב ראש הוועדה המרכזית".
4. תיקון חוק המפלגות – מס' 26 – הוראת שעה חוק המפלגות, התשנ"ב-1992², ייקרא כך:
- (1) בסעיף 4 –

(א) אחרי סעיף קטן (א) יבוא:

"(א1) על אף האמור בתקנות שנקבעו לפי סעיף 33 לענין הדרך להוכחת עמידה בדרישת האזרחות הקבועה בסעיף 2, הרשם רשאי לבדוק, בעצמו או על ידי מי מטעמו, אם מייסד מפלגה הוא אזרח ישראלי בעת הגשת בקשה לרישום מפלגה לפי סעיף זה";

(ב) בסעיף קטן (ב), במקום "ארבעה עשר ימים" יבוא "ארבעה ימים";

(2) בסעיף 6 –

(א) בסעיף קטן (ב), במקום "שלושים ימים" יבוא "עשרה ימים";

(ב) בסעיף קטן (ג), אחרי "ההתנגדות או לדחותה" יבוא "וימסור על כך הודעה לבאי כוח הצדדים בתוך שבעה ימים מיום שהוגשה".

5. חוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959³, ייקרא כך:

(1) בסעיף 2, במקום "90" יבוא "81";

(2) בסעיף 10(ב)(4), במקום "שלושת החודשים" יבוא "81 הימים";

(3) בסעיף 10(בא), בהגדרה "תקופת הבחירות", בפסקה (1), במקום "90" יבוא "81".

* התקבל בכנסת ביום י"ד בכסלו התש"ף (12 בדצמבר 2019) [בישיבה שהחלה ביום י"ג בכסלו התש"ף (11 בדצמבר 2019)]; הצעת החוק ודברי הסבר פורסמו בהצעות חוק הכנסת – 839, מיום י"ג בכסלו התש"ף (11 בדצמבר 2019), עמ' 5.

¹ ס"ח התשכ"ט, עמ' 103; התשע"ח, עמ' 714.

² ס"ח התשנ"ב, עמ' 190; התשע"ט, עמ' 223.

³ ס"ח התשי"ט, עמ' 138; התשע"ח, עמ' 677.

סימן ג': ועדת הבחירות

6. למונחים בסימן זה תהיה המשמעות שיש להם בחוק הבחירות לכנסת. פרשנות
7. (א) הועסק עובד רשות ציבורית בוועדת בחירות לשם קיום הבחירות לכנסת העשרים ואחת או הבחירות לכנסת העשרים ושתיים וביקש המנהל הכללי של הוועדה המרכזית, או מי שהוא הסמיך לכך להעסיקו בוועדת בחירות לשם קיום הבחירות לכנסת העשרים ושלוש, והעובד מסכים לכך, לא תמנע הרשות הציבורית, במישרין או בעקיפין, את העסקתו כאמור; בסעיף זה, "רשות ציבורית" – כמפורט להלן:
- (1) הממשלה ומשרדי הממשלה, לרבות יחידותיהם ויחידות הסמך שלהם;
  - (2) לשכת נשיא המדינה;
  - (3) הכנסת;
  - (4) מבקר המדינה;
  - (5) רשות מקומית;
  - (6) תאגיד שהוקם בחוק.
- (ב) עובד רשות ציבורית יעדיכן את הממונה עליו בדבר פנייה אליו כאמור בסעיף קטן (א) מיד לאחר קבלתה, אם כוונתו להיענות לבקשה.
- (ג) על אף האמור בסעיף קטן (א), יושב ראש הוועדה המרכזית רשאי להיענות לבקשת הרשות הציבורית שלא להעסיק עובד שלה כאמור באותו סעיף קטן, בין היתר בהתחשב ביכולתה של ועדת הבחירות שבה מתבקשת העסקתו לבצע את תפקידה כאמור בסעיף 1 ובצורכי הרשות הציבורית, ובכלל זה יכולתה לבצע משימות בהיעדר העובד.
- (ד) על אף האמור בסעיף קטן (ג), לעניין עובדי הכנסת, הודיע יושב ראש הכנסת למנהל הכללי של הוועדה המרכזית כי בשל צורכי הכנסת, ובכלל זה היכולת לבצע משימות בהיעדר העובד, יש קושי ממשי בהיעדרותו מעבודתו, ולא הגיעו יושב ראש הכנסת והמנהל הכללי של הוועדה המרכזית להסכמה – לא יועסק העובד בוועדת בחירות; סמכות יושב ראש הכנסת לפי סעיף קטן זה אינה ניתנת לאצילה.
- (ה) (1) רשות ציבורית לא תפטור עובד כאמור בסעיף קטן (א) שהועסק על ידי ועדת בחירות לשם קיום הבחירות לכנסת העשרים ושלוש ולא תפגע בתנאי העסקתו בשל כך.
- (2) היעדרות מעבודה לרגל העסקה בוועדת בחירות לשם קיום הבחירות לכנסת העשרים ושלוש כאמור בסעיף קטן (א) לא תיראה כהפסקה ברציפות עבודתו ולא תפגע בזכויות התלויות בוותק של העובד אצל הרשות הציבורית.
8. החלטת יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית לפי סעיף 4 לחוק הבחירות לכנסת העשרים ושתיים (הוראות מיוחדות לעניין ועדת הבחירות), התשע"ט–2019⁴, תחול, בשינויים המחויבים, גם על שכר עובדים בוועדת בחירות לעניין הבחירות לכנסת העשרים ושלוש.
9. (א) על אף האמור בסעיף 134 לחוק הבחירות לכנסת, תקציב ועדת הבחירות המרכזית לבחירות לכנסת העשרים ושלוש יהיה שווה לתקציב ועדת הבחירות המרכזית לבחירות לכנסת העשרים ושתיים לסעיף, לרבות השינויים שנערכו בו בהתאם להוראות סעיף 134 לחוק הבחירות לכנסת; אוצר המדינה יעמיד כספי תקציב זה לרשות יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית, והוא יהיה ממונה על הוצאתם.

⁴ ס"ח התשע"ט, עמ' 338.

(ב) על הצעה של ועדת הבחירות המרכזית לתוספת תקציב על התקציב האמור בסעיף קטן (א) יחולו הוראות סעיף 134 לחוק הבחירות לכנסת.

10. על אף האמור בהוראות לפי חוק חובת המכרזים, התשנ"ב-1992⁵ –

הוראות לעניין מכרזים

(1) התקשרות ועדת הבחירות המרכזית בחוזה לביצוע עסקה בטובין או במקרקעין, לביצוע עבודה או לרכישת שירותים, אינה טעונה מכרז, אם היא התקשרות ששוויה אינו עולה על 120,000 שקלים חדשים; ואולם, בכל תקופה רצופה של שנים עשר חודשים שתחילתה ביום התפוזרות הכנסת העשרים ושתיים לא תתקשר ועדת הבחירות המרכזית עם מתקשר מסוים בלא מכרז לפי פסקה זו בהתקשרויות בסכום כולל העולה על 200,000 שקלים חדשים, ובמניין זה יבואו גם התקשרויות שנכרתו בתקופה האמורה בהתקשרות המשך להתקשרות שנעשתה במקורה לפי פסקה זו;

(2) יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית רשאי לקבוע הוראות החורגות מהוראות לפי החוק האמור לעניין מועדים ודרכי פרסום.

סימן ד': ניהול הבחירות לכנסת העשרים ושלוש

11. חוק הבחירות לכנסת⁶ ייקרא כך:

תיקון חוק הבחירות לכנסת – מס' 73 – הוראת שעה

(1) בסעיף 21(ז), במקום "שש עשרה" יבוא "שבע עשרה";

(2) בסעיף 21א, בסופו יבוא:

"(ג) מי שביום הבחירות הוא בן עשרים ואחת ומעלה כשיר להיות מזכיר ועדת קלפי";

(3) בסעיף 91, במקום סעיף קטן (ב) יבוא:

"(ב) שוטר שהצביע כאמור בקלפי לחיילים וזיהה את עצמו באמצעי זיהוי כאמור בסעיף 74, יציג ליושב ראש ועדת הקלפי את התעודה שניתנה לו לפי סעיף 95(א).";

(4) בסעיף 95, במקום סעיפים קטנים (א) עד (ו) יבוא:

"(א) שוטר רשאי להצביע בכל קלפי בדרך שבה מצביע בקלפי מזכיר ועדת הקלפי לפי סעיף 116, ובלבד שזיהה את עצמו בפני מזכיר ועדת הקלפי באמצעות תעודת השוטר שלו או שזיהה את עצמו באמצעי זיהוי כאמור בסעיף 74 והציג למזכיר ועדת הקלפי תעודה אחרת שהונפקה לו על ידי ועדת הבחירות המרכזית";

(5) בסעיף 136, בסופו יבוא "שר העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים, באישור ועדת הכספים של הכנסת, יקבע הוראות בדבר שיעור השכר המשולם לפי סעיף זה לעובד שאינו אזרח ישראלי המועסק על ידי יחיד בענף הסיעוד; תקנות ראשונות לפי סעיף זה יובאו לאישור ועדת הכספים של הכנסת לא יאוחר מיום ט"ו בטבת התש"ף (12 בינואר 2020)".

12. (א) הוראות הבחירות לכנסת (הוראות שעה לבחירות לכנסת העשרים ושתיים), התשע"ט-2019, שקבעה ועדת הבחירות המרכזית לפי סעיף 145(ד) לחוק הבחירות לכנסת, יעמדו בתוקפן עד פרסום תוצאות הבחירות לכנסת העשרים ושלוש.

(ב) בתקופה של 21 ימים שתחילתה 81 ימים לפני יום הבחירות לכנסת העשרים ושלוש, יקראו את סעיף 145 לחוק הבחירות לכנסת כך שבמקום סעיף קטן (ד) יבוא:

⁵ ס"ח התשנ"ב, עמ' 114.

⁶ ס"ח התשכ"ט, עמ' 103; התש"ף, עמ' 6.

"(ד) יושב ראש הוועדה המרכזית רשאי ליתן הוראות שעה בעניינים האמורים בסעיף קטן (א); הוראות לפי סעיף קטן זה יכולות להיות כלליות או לחול על אזורי בחירות או ועדות בחירות מסוימים; הן יפורסמו או יובאו לידיעת הנוגעים בהן כפי שיושב ראש הוועדה המרכזית ימצא לנכון; הן אינן טעונות פרסום ברשומות."

13. חוק מיסוי תשלומים בתקופת בחירות, התשנ"ו-1996, ייקרא כך:

(1) בהגדרה "תקופת הבחירות", במקום פסקה (2) יבוא:

"(2) תקופה של 45 ימים המסתיימת ביום פרסום תוצאות הבחירות לפי סעיף 11 לחוק-יסוד: הכנסת⁸;"

(2) בהגדרה "תשלום", במקום הסכום הנקוב בה יבוא "11,700 שקלים חדשים".

סימן ה': מימון הבחירות

14. (א) לעניין הבחירות לכנסת העשרים ושלוש, יקראו את חוק מימון מפלגות, התשל"ג-1973⁹ (להלן – חוק המימון). כך:

(1) בסעיף 2(א), במקום "יחידת מימון אחת" יבוא "1.31 יחידות מימון";

(2) בסעיף 3, במקום סעיפים קטנים (א) עד (ב) יבוא:

"(א) (1) המימון של הוצאות הבחירות של סיעה חדשה יהיה לפי 1.31 יחידות מימון לכל מנדט שבו זכתה בבחירות לכנסת, בתוספת סכום השווה ל-1.81 יחידות מימון.

(2) המימון של הוצאות הבחירות של סיעה שנוצרה בכנסת היוצאת עקב החלטה של ועדת הכנסת על שינוי בהרכב הסיעתי של הכנסת ולא עקב בחירתה לכנסת היוצאת של המפלגה שאותה סיעה מייצגת, יהיה לפי 1.31 יחידות מימון לכל מנדט שבו זכתה הסיעה בבחירות לכנסת הנכנסת, בתוספת סכום השווה ל-1.81 יחידות מימון.

(ב) המימון של הוצאות הבחירות של סיעה יהיה לפי מספר יחידות מימון שנתקבל ממספר המנדטים שבהם זכתה הסיעה בכנסת היוצאת בתוספת מספר המנדטים שבהם זכתה הסיעה בכנסת הנכנסת מחולק בשתיים, כשהוא מוכפל ב-1.31, בתוספת סכום השווה ל-1.81 יחידות מימון.

(ב) המימון של הוצאות הבחירות של מפלגות שהגישו רשימת מועמדים משותפת יחושב לכל מפלגה בנפרד על פי הוראות סעיפים קטנים (א) ו-(ב) בין שחשבו הבחירות מנוהל בנפרד ובין במשותף, לפי הוראות סעיף 13(א) או (ב); ואולם תוספת הסכום השווה ל-1.81 יחידות מימון כאמור בסעיפים קטנים (א) ו-(ב) תשולם פעם אחת לכל המפלגות כאמור והיא תחולק ביניהן לפי שיעור חלקן בפועל בסך הכולל של מימון הוצאות הבחירות הניתן להן לפי סעיפים קטנים (א), (ב) או (ג).";

(3) בסעיף 4 –

(א) בסעיף קטן (א)(1), במקום "70% מיחידת מימון אחת" יבוא "70% מ-1.31 יחידות מימון";

⁷ ס"ח התשנ"ו, עמ' 236; התשס"ח, עמ' 594.

⁸ ס"ח התשי"ח, עמ' 69.

⁹ ס"ח התשל"ג, עמ' 52; התשע"ט, עמ' 354.

(ב) בסעיף קטן (א1), במקום "מעשר יחידות מימון" יבוא "מ"י 13.1 יחידות מימון";

(ג) בסעיף קטן (א2), במקום "70% מעשר יחידות מימון" יבוא "100% מ"י 13.1 יחידות מימון";

(4) בסעיף 7(ג) –

(א) פסקה (1) – לא תיקרא;

(ב) במקום פסקה (2) יבוא:

"(2) סיעה שביום הקובע מנתה פחות מאחד עשר חברי הכנסת, לא תוציא הוצאות בחירות בסכום העולה על עשר יחידות מימון או על פי 2.5 מיחידת מימון אחת לכל חבר הכנסת שבאותה סיעה, לפי הגבוה";

(ג) במקום פסקה (4) יבוא:

"(4) רשימת מועמדים לא תוציא הוצאות בחירות בסכום העולה על הסכום לפי פסקאות (2) או (3), בהתאם למספר המנדטים שבהם זכתה."

(ב) על אף האמור בסעיף 3(ב), (ד) ו-(ה) לחוק התפזרות הכנסת העשרים ואחת, התשע"ט–2019¹⁰ –

(1) ביקשה סיעה לקבל הלוואה לפי סעיף 7ג לחוק המימון לאחר כינונה של הכנסת העשרים ושלוש, יובאו בחשבון לעניין סכום הלוואה שהיא זכאית לו לפי סעיף קטן (ב)(1) לסעיף האמור גם הלוואות שניתנו לאותה סיעה בתקופות כהונתן של הכנסת העשרים ואחת ושל הכנסת העשרים ושתיים;

(2) לעניין הלוואות שניתנו לסיעות בתקופת כהונתה של הכנסת העשרים ואחת יקראו את סעיף 7ג לחוק המימון כך:

(א) בסעיף קטן (ב)(2), במקום "מהחודש שלאחר קבלת הלוואה ועד תום שלוש שנים" יבוא "מהחודש שלאחר כינונה של הכנסת העשרים ושלוש ועד תום ארבע שנים וארבעה חודשים";

(ב) סעיף קטן (ג) לא יחול, ויחולו הוראות אלה: הסתיימה כהונתה של הכנסת העשרים ושתיים לפני פירעון הלוואה כאמור בסעיף קטן (ב), לא תנוכה יתרת הלוואה מהמקדמה שהיא זכאית לה לפי סעיף 4 לקראת הבחירות לכנסת העשרים ושלוש; לא הגישה סיעה רשימת מועמדים לכנסת העשרים ושלוש, תנוכה יתרת הלוואה ממימון ההוצאות השוטפות שהסיעה מקבלת בחודש, ולא יחולו עליה הוראות סעיף קטן (ב)(2) כנוסחו בפסקת משנה (א);

(3) לעניין הלוואות שניתנו לסיעות בתקופת כהונתה של הכנסת העשרים ושתיים יקראו את סעיף 7ג לחוק המימון כך:

(א) בסעיף קטן (ב) –

(1) בפסקה (1), במקום "לכל חודש שמיום מתן הלוואה ועד תום שלוש שנים" יבוא "לכל חודש שמיום מתן הלוואה ועד תום ארבע שנים וחצי";

¹⁰ ס"ח התשע"ט, עמ' 354.

(2) בפסקה (2), במקום "מהחודש שלאחר קבלת ההלוואה ועד תום שלוש שנים" יבוא "מהחודש שלאחר כינונה של הכנסת העשרים ושלוש ועד תום ארבע שנים וארבעה חודשים";

(ב) סעיף קטן (ג) לא יחול, ויחולו הוראות אלה: הסתיימה כהונתה של הכנסת העשרים ושתיים לפני פירעון הלוואה כאמור בסעיף קטן (ב), לא תנוכה יתרת ההלוואה מהמקדמה שהיא זכאית לה לפי סעיף 4 לקראת הבחירות לכנסת העשרים ושלוש; לא הגישה סיעה רשימת מועמדים לכנסת העשרים ושלוש, תנוכה יתרת ההלוואה ממימון ההוצאות השוטפות שהסיעה מקבלת בחודש, ולא יחולו עליה הוראות סעיף קטן (ב)(2) כנוסחו בפסקת משנה (א)(2);

(4) לעניין הלוואות שניתנו לסיעות בתקופת כהונתה של הכנסת העשרים ושלוש יקראו את סעיף (ג)(ב) לחוק המימון כך:

(א) בפסקה (1), במקום "לכל חודש מיום מתן ההלוואה ועד תום שלוש שנים" יבוא "לכל חודש שמיום מתן ההלוואה ועד תום ארבע שנים וארבעה חודשים";

(ב) בפסקה (2), במקום "שלוש שנים" יבוא "ארבע שנים וארבעה חודשים".

(ג) על אף האמור בסעיף (ג)(ב)(3) לחוק המימון, לעניין קבלת הלוואה בתקופת כהונתה של הכנסת העשרים ושתיים, סיעה שעד יום י"ג בכסלו התש"ף (11 בדצמבר 2019) לא קיבלה הלוואה לפי סעיף (ג)(ב)(1) לחוק המימון או שקיבלה חלק מסכום ההלוואה שהיא רשאית לקבל כאמור, תהיה זכאית לקבל הלוואה אף ללא אישורו של יושב ראש הכנסת והמלצת הוועדה הציבורית, בתנאים האלה:

(1) ההלוואה תהיה בשיעור שלא יעלה על 80% מסכום ההלוואה שהסיעה היתה זכאית לקבל לפי סעיף (ג)(ב)(1) לחוק המימון נכון ליום י"ג בכסלו התש"ף (11 בדצמבר 2019);

(2) הסיעה ביקשה את ההלוואה בתוך עשרה ימים מיום תחילתו של חוק זה.

פרק ב': תיקונים עקיפים, תחילה והוראות שעה

15. בחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959¹¹, בסעיף 10ד(ה), במקום "ד' בטבת התש"ף (1 בינואר 2020)" יבוא "י"ז בטבת התשפ"א (1 בינואר 2021)".
16. בחוק מימון מפלגות, התשל"ג-1973¹² –
- (1) בסעיף 3(ב2), בסופו יבוא "והכול אלא אם כן נקבע בהסכם האמור כי הוראות סעיף קטן זה לא יחולו";
- (2) בסעיף 4(א)(4), בסופו יבוא "והכול אלא אם כן נקבע בהסכם האמור כי הוראות פסקה זו לא יחולו";
- (3) בסעיף 13(ז)(2), בסופו יבוא "נקבע בהסכם האמור כי הוראות סעיף 3(ב2) לא יחולו, לא יחולו גם הוראות פסקה זו".
17. תחילתו של חוק זה ביום קבלתו בכנסת.

תחילה

¹¹ ס"ח התשי"ט, עמ' 138; התש"ף, עמ' 6.

¹² ס"ח התשל"ג, עמ' 52; התש"ף, עמ' 9.

18. תיקון חוק התכנון והבנייה (תיקון מס' 101 – מס' 4 – הוראת שעה – צו בעניין מכוני בקרה
- בתקופת כהונתה של הכנסת העשרים ושתיים, יקראו את חוק התכנון והבנייה (תיקון מס' 101), התשע"ד–2014,¹³ כך שבסעיף 81(ז), אחרי "ועדת הפנים והגנת הסביבה של הכנסת" יבוא "ואם לא הוקמה – ועדת הכספים של הכנסת או ועדה לעניין מסוים כפי שתקבע הכנסת, וועדת הכנסת היא שתחליט למי מהוועדות כאמור תוקנה הסמכות".
19. תיקון חוק העבירות המינהליות – מס' 26 – הוראת שעה
- בתקופת כהונתה של הכנסת העשרים ושתיים, יקראו את חוק העבירות המינהליות, התשמ"ו–1985,¹⁴ כך שבסעיף 35א(1), בסופו יבוא "ואם לא הוקמה – לוועדת הכספים או לוועדה לעניין מסוים כפי שתקבע הכנסת, וועדת הכנסת היא שתחליט למי מהוועדות כאמור תוקנה הסמכות".

בנימין נתניהו
ראש הממשלה

יולי יואל אדלשטיין
יושב ראש הכנסת

ראובן ריבלין
נשיא המדינה

¹³ ס"ח התשע"ד, עמ' 474; התשע"ח, עמ' 246.

¹⁴ ס"ח התשמ"ו, עמ' 31; התשע"ח, עמ' 750.